

Allmän obligationsrätt, 28.2.2024

Maxpoäng i förhöret: 20 p.

Maxpoäng (uppgift 1): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 2): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 3): 7 p.

Maxpoäng (uppgift 4): 3 p.

Vid tentamen är det tillåtet att även använda sanakirja.fi-tjänsten.

Uppgift 1 (svarsutrymme 325 ord)

Aapeli Ab köpte ett antal innehållstjänster av sin kontrahent Peeveli Ab. Aatu Ab, som är ett koncernbolag till Aapeli Ab, hade ställt proprieborgen för fullgörande av Aapeli Ab:s förpliktelser. Aapeli Ab och Peeveli Ab drevs till en tvist på grund av kvalitetsbristerna i en tjänst. Som följd av detta lät Aapeli Ab bli att betala en räkning på 5 000 euro som förfallit till betalning den 2 januari 2024. Peeveli Ab kräver i början av februari 2024 betalning av Aatu Ab utifrån borgen som företaget ställt. I detta skede kom Aatu Ab ihåg att Peeveli Ab inte hade betalat en faktura på 6 000 euro som hade skickats på grundval av ett tidigare samarbete och som hade förfallit till betalning den 15 januari 2021. Aatu Oy meddelar att man kvittar sin borgensskuld mot sin fakturafordran.

Peeveli Ab meddelade att bolaget bestrider kvittningen och kräver fortfarande betalning utifrån borgen. Enligt Peeveli Ab skulle en kvittning förutsätta att skulderna överlappar varandra, vilket det inte är fråga om i detta fall. Skulderna i fallet har över huvud taget ingen koppling till varandra och är på personplanet inbördes osymmetriska eftersom borgensskuldens direkta grundval finns i avtalet mellan Aapeli Ab och Peeveli Ab. Till råga på allt har Aatu Ab:s påstådda fakturafordran blivit preskriberad för länge sedan.

Ge en motiverad bedömning av om Aatu Oy har haft rätt att kvitta.

Uppgift 2 (svarsutrymme 325 ord)

Idag företer bildkonstnären X tre skriftliga dokument för A och kräver totalt 10 000 euro på basis av dessa handlingar. Texten i det första dokumentet lyder: "Jag betalar på begäran till B 2 000 euro. A", det andra: "Jag är skyldig B 3 000 euro. A" och det tredje: "Jag betalar på begäran till innehavaren 5 000 euro. A" X säger att han fick dokumenten av sina kunder som inte hade pengar att betala kontant för sina konstinköp.

A erkänner i sig att han gav B de två första dokumenten i juni 2023, ett efter att ha förlorat ett hasardspel när han inte hade några pengar att betala B, och det andra efter att ha lånat pengar av B för att klara sig till nästa lönedag - även om dessa pengar senare också användes för spel. Det tredje pappret har däremot inget att göra med något verkligt skuldförhållande, utan utarbetades av A för nästa kortspelskväll, men pappret har sedan dess försvunnit.

En vän till A, C, som ska försöka komma in för att läsa juridik i vår, har sagt till A att de papper som X företett in inte uppfyller formkraven på ett skuldebrev och att spelskulderna inte behöver betalas. Det tredje pappret är inte ett skuldebrev, bland annat eftersom det inte är något bevis på något verkligt skuldförhållande. A anser sig således inte vara skyldig att betala något ens till B, för att inte tala om X, på basis av de handlingar som X företett.

Ange din rättsligt motiverade bedömning av A:s skyldighet att betala X.

Uppgift 3 (svarsutrymme 455 ord)

Studenten Oskar besökte en FPA-byrå i mars 2023 för att reda ut om hans kommande löneinkomster har en inverkan på hans studiestöd och bostadsbidrag. Tjänstemannen Venla berättade, utifrån de uppgifter som hon fick av Oskar, att varken studiestödet eller bostadsbidraget kommer att sänkas med tanke på hans förvärvsinkomst på 10 000 euro för den kommande sommaren (2023).

Oskar fick ändå i januari 2024 ett beslut om återkrav. Enligt beslutet har studiestödet och bostadsbidraget betalats ut felaktigt till honom då hans förvärvsinkomster under sommaren varit 10 000 euro. Beloppet av stödet som återkrävs är 2 000 euro.

Oskar är mycket förargad eftersom han skulle hamna att lyfta ett snabb lån med hög ränta för att kunna betala tillbaka det felaktiga stödet. Kostnaden för återbetalningen skulle därför allt som allt bli 2 750 euro. Dessutom skulle han ha föredragit att arbeta mindre och lata sig eller studera under en del av sommaren, om han hade vetat att för höga inkomster skulle minska på hans bidrag. Nu känner han att han slitit i onödan.

Oskar ber nu dig om råd. Kan han hålla tjänstemannen ansvarig och få henne att ersätta 2 750 euro till honom? Ge en motiverad skadeståndsrättslig analys av situationen och eventuella ersättningsansvarigas skadeståndsansvar och beloppet för sådant ansvar.

Uppgift 4 (svarsutrymme 325 ord)

För ett tag sedan rapporterades det i tidningen om ett fall där ett nioårigt barn klottrat på grannens bil med sprejfärg. På motorhuvudet stod det bl.a. ordet ”homo” och bilen var helt och hållet nedkladdad. Grannen i fråga höll på att återhämta sig från en cancerbehandling. Även om klottret kunde avlägsnades genom rengöring blev den skadelidande dock tvungen att betala en självriskandel på 200 euro till försäkringsbolaget. Den skadelidande delgav att p.g.a. cancerbehandlingen får hon sjukdagpenning och därmed är hennes inkomst lägre än vanligt. Därmed är beloppet på 200 euro mycket avsevärt för henne. Polisen berättade för den skadelidande att klottrarens far hade vägrat gå med på medling. Hur bedömer du ärendet skadeståndsrättsligt?

Tehtävän 1 mallivastaus

Kuittauksen edellytykset ovat a) saatavien samanlaatuisuus, b) vastasaatavan perimiskelpoisuus, c) oikeus pääsaatavan suorittamiseen ja d) saatavien vastakkaisuus. Saatavien samanlaatuisuuden vaatimus merkitsee sitä, että kuitattavien saamisoikeuksien tulee koskea sisällöllisesti samanlaatuista suoritusta. Tapauksessa sekä pääsaatava eli Peeveli Oy:n takaussaatava että vastasaatava eli Aatu Oy:n laskusaatava ovat euromääräisiä rahavelkoja, joten samanlaatuisuusvaatimus täyttyy. Kuittaus edellyttää, että kuittaavalla osapuolella on ollut oikeus pääsaatavan suorittamiseen. Omavelkainen takaus eräännyy TakausL 22 §:n mukaan samaan aikaan kuin päävelka. Aapeli Oy:n velka samoin kuin siitä annettu Aatu Oy:n takaus ovat olleet eräänntyneet kuittaushetkellä, joten Aatu Oy:llä on ollut oikeus pääsaatavan suorittamiseen. Saatavien vastakkaisuuden vaatimus merkitsee sitä, että pääsaatavan velallisen tulee olla vastasaatavan velkoja ja päinvastoin. TakausL 27.1 §:n mukaan takaaja saa tehdä suorituksensa kuittaamalla päävelan saatavalla, joka hänellä on velkojalta. Aatu Oy:llä on siten ollut oikeus käyttää laskusaatavaansa kuittaukseen takausvelkaansa vastaan. Vastasaatavan perimiskelpoisuuden vaatimus merkitsee sitä, että vastasaatavan velkojalla on ollut oikeus periä saatavaansa oikeusteitse. Saatavan vanhentuminen tekee siitä lähtökohtaisesti perimiskelvottoman, mutta VanhL 15.1 §:n poikkeussäännön mukaan vanhentunutakin saatavaa saa käyttää kuittaukseen muun muassa, jos kuittauksen edellytykset ovat täyttyneet ennen saatavan vanhentumista. VanhL 4 ja 5.1 §:n mukaan eräpäivältään ennalta määrätty velka vanhentuu kolmen vuoden kuluttua eräpäivästä. Aatu Oy:n laskusaatava on siten todennäköisesti vanhentunut, ellei vanhentumista ole välissä katkaistu. Kuittauksen edellytykset ovat kuitenkin ehtineet olla

käsillä 2.1.2024 ja 15.1.2024 välisen ajan eli ennen laskusaatavan vanhentumista. Näin Aatu Oy:llä on ollut oikeus käyttää saatavaansa kuittauksessa.

Tehtävän 2 mallivastaus

Vaikka velkakirjoihin sovelletaan velkakirjalakia, velkakirjan tunnusmerkit on määritelty oikeuskirjallisuudessa ja kaikkien tunnusmerkkien on täytyttävä, jotta kyse olisi velkakirjasta: 1) Kyse on sitoutumisesta velkaan, 2) sitoumus on kirjallinen, 3) sitoumus on ehdoton, 4) sitoumus on yksipuolinen, 5) sitoumus on abstraktinen, sekä 6) sitoumus on rahamääräinen. (Norros s. 76–77). Velkakirjalaisissa velkakirjat jaotellaan juokseviin (haltijavelkakirja) ja tavallisiin verkkirjoihin. (VKL ja Norros s. 338) Sekä tavallisia että juoksevia velkakirjoja voidaan luovuttaa edelleen, uuden velkojan suoja on ns. vahvempi juoksevien velkakirjojen luovutuksissa verrattuna tavallisten velkakirjojen siirrossa uudelle velkojalle. (Norros jakso IV.4.2.2 ja IV.4.2.3).

Tapauksessa ensimmäinen ja toinen velkakirja ovat tavallisia velkakirjoja ja kolmas haltijavelkakirja. Kaikki kolme velkakirjaa täyttävät edellä mainitut tunnusmerkit, joten A:n ensimmäinen väite väitöskirjojen muotovaatimuksista ei vastaa vallitsevaa käsitystä velkakirjojen tunnusmerkeistä.

Koska asiat oli käyty lävitse harjoitustapauksessa, osaaminen oli hyvällä tasolla.

Ensimmäinen velkakirja on annettu velasta, joka on syntynyt uhkapelissä.

Oikeusjärjestyksemme ei anna suojaa tällaisille veloille. (Norros s. 137) Velkakirjalain 27 §:n mukaan uusi velkoja ei parempaa oikeutta verrattuna luovuttajan oikeusasemaan, joten velallisella on – pääsääntöisesti – oikeus esittää siirronsaajaa kohtaan samat väitteet, jotka hän voisi kohdistaa siirtäjään. (Norros s. 333) Näin ollen velallisella A:lla on mahdollisuus vedota siihen, että ensimmäisen velkakirjan velkasuhde on ollut sellainen, ettei velkoja saa oikeussuojaa. A:lle annetaan siis väitesuojaa tältä osin.

Toisen tavallisen velkakirjan osalta ei löydy samanlaista perustetta oikeussuojan epäämiseen. Velka on otettu A:n elatusta varten, eli sille löytyy pätevä oikeusperusta.

Juoksevan velkakirjan osalta Väitesuojan saaminen edellyttää, että juokseva velkakirja on siirtynyt uudelle velkojalle nimenomaan luovutuksen kuten kaupan perusteella (VKL 15 §). (Norros s. 339) Erilaiset väiteperusteet voidaan jakaa väitesuojan kattavuuden mukaan heikkoihin ja vahvoihin. Heikkoja väitteitä taas ovat sellaiset, joita vastaan siirronsaaja voi saada väitesuojaa vilpittömän mielensä perusteella. Heikkoihin väitteisiin kuuluu esimerkiksi väite siitä, ettei velkasuhteelle ole alun perin ollut perustetta sovitun luottosumman saamatta jäämisen. (Norros s. 340–341). Jos X on ollut perustellussa vilpittömässä mielessä, niin hän saa väitesuojaa, ja A:lla on maksuvelvollisuus X:ää kohtaan.

Ne velkakirjaoikeuden asiat, jotka perustuivat velkakirjalain ja oppikirjan itsenäiseen opiskelemiseen, osattiin verraten huonosti.

Yllä olevat arvosteluperusteet ovat monisanaisemmat kuin mitä vastauksessa vaadittiin. Tapauksen tekijä on tarkistanut, että vaaditut asiat ovat mahtuneet sanarajojen puitteisiin.

Tehtävän 3 mallivastaus

Kyse on julkisyhteisön korvausvastuusta. Julkisen vallan vastuu on tuottamuvastuuta.

Oskarille on aiheutunut VV:n väärästä neuvosta puhdasta varallisuusvahinkoa, eli vahinkoa, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Puhdas varallisuusvahinko korvataan VahL 5:1:n nojalla, jos se on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä. Nyt tuleekin arvioitavaksi, onko kyseessä ollut neuvonta säännöksessä tarkoitettua julkisen vallan käyttöä. Koska kysymyksessä on ollut Venla Virkailijan nimenomaisesti työtehtäviin kuuluva neuvonta, voidaan toimintaa oikeuskäytännön perusteella pitää julkisen vallan käyttönä (KKO 1989:50).

Julkisyhteisön korvausvastuun perustetta arvioitaessa on otettava huomioon VahL 3:2, jonka mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon ja jonka mukaan tämä vastuu yhteisöllä on kuitenkin vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Käytännössä tämä ns. standardisäännös ei ole rajoittanut julkisen vallan korvausvastuuta.

Se, onko VV väärän neuvon antaessaan toiminut tuottamuksellisesti ja voidaanko katsoa, että toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu, riippuu mm. siitä, onko neuvo ollut vastoin selkeää säännöstä tai yleisesti omaksuttua KELAn tulkintaa, vai onko asia ollut tulkinnanvarainen.

Jos korvausvastuu syntyisi, jakautuisi vastuu VV:n ja työnantajan kesken siten kuin VahL 3 ja 4 luvuissa säädetään.

Oskarilla on kuitenkin VahL 3:4:n mukaan haettava ensin muutosta opintotuen takaisinperintäpäätökseen ja viranomaisen vahingonkorvausvastuu voi tulla harkittavaksi vasta, jos päätös ei muutu. Näin ollen Oskarilla ei ole oikeutta korvaukseen vielä tässä vaiheessa.

Jos korvausvastuu syntyisi, olisi korvauksen määrän osalta arvioitava, miten Oskari olisi toiminut siinä tapauksessa, että hän olisi saanut oikean neuvon ja mitä vahinkoa hänelle on väärästä neuvosta koitunut. Tapauskuvauksen mukaan vahinko koitui siitä, että hän työskenteli "turhaan" sekä korkeakorkoisesta pikavipistä. Ensiksi mainittu vahinko saattaa olla ennalta arvattava, mutta sen rahallinen arvottaminen on vaikeaa eikä se kuulune korvattaviin vahinkolajeihin. Oskari on saanut töistä palkkaa, joten tuen palauttamisesta

huolimatta hän ei kärsine virheellisestä neuvosta ja tukisumman palauttamisesta taloudellista vahinkoa. 750 euron pikavippikulu ei ole ennalta arvattava, ja Oskarilla on myös velvollisuus pyrkiä pienentämään vahinkoa; esimerkiksi sopimalla KELAn kanssa maksuajasta tai pyrkimällä hankkimaan edullisempaa lainaa.

Oikein menneestä edunpalautuksen pohdinnasta on voinut saada pistehyvityksen, vaikka maksimipisteet eivät ole sitä edellyttäneet.

Tyypillisiä virheitä tai väärinkäsityksiä olivat seuraavat:

- Ei tunnistettu puhdasta varallisuusvahinkoa tai sen korvaamisen edellytyksiä.
- Sekotettiin julkisen viranomaisen korvausvastuu ja julkisen vallan käytöstä aiheutunut korvausvastuu. Jälkimmäiseen liittyy ns. standardisäännös.
- Ei muistettu standardisäännöstä tai sitä, että sitä ei käytännössä ole tulkittu julkisyhteisön vastuuta korottavasti, vaikka se sanamuotonsa ja tarkoituksensa mukaan siihen tähtää.
- Ei muistettu muutoksenhakuvaatimusta.
- Käytettiin liikaa tilaa työnantajan ja työntekijän vastuun jakautumisen pohdintaan sen sijaan, että olisi analysoitu, onko asiassa ylipäätään vastuuperustetta ja jos on, niin mikä se on.
- Vedotaan rikastumiskieltoon ja täyden korvauksen periaatteeseen selittämättä, miten ne tässä tapauksessa ilmenevät. Esimerkiksi 750 euron pikavippikulua oltiin usein epäämässä rikastumiskiellon nojalla, vaikka eihän Oskari siitä rikastuisi, jos lainaisi palautettavan 2000 euron summan ja maksaisi siitä 750 euroa korkoa ja saisi vahingonkorvauksena 750 euroa. Kyseisen korvauksen rajoitusperusteena oli sen sijaan ennakoitavuusvaatimus ja vahingonkärsijän velvollisuus pienentää vahinkoa.
- Moni olisi tuominnut KELAn maksamaan Oskarille vahingonkorvauksena koko tämän palautettavan 2000 euron summan rikastumiskiellosta huolimatta ja pohtimatta vaihtoehtoista tapahtumainkulkua.
- Pistehyvitystä ei tullut oikeaan osuneesta seikasta, jos kyseinen seikka muualla vastauksessa "kumottiin" ja esitettiin sen kanssa päinvastainen tai vaihtoehtoinen seikka. Luettelemalla kaikki mahdolliset perusteet tai asiat ei siten voi saada pisteitä.

Tehtävän 4 mallivastaus

Tapauksessa oli kysymys siitä, miten alaikäisen korvausvastuu määräytyy ja milloin vanhempi on velvollinen korvaamaan lapsensa aiheuttaman vahingon.

Alaikäisen korvausvastuulle ei ole alaikäraja. Alaikäisen korvausvastuu edellyttää tuottamusta (VahL 2:1), minkä lisäksi siitä säädetään vielä erikseen VahL 2 luvun 2 §:ssä: ”Jos

vahingon on aiheuttanut kahdeksaatoista vuotta nuorempi, on hän velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.” Alaikäisen korvausvastuuta on kavennettu kahdella tasolla: sekä tuottamusarvioinnin osalta (lievempää) että korvattavan määrän osalta (pääsääntönä kohtuullinen, ei täysi, korvaus).

Arviointiin vaikuttaa lapsen iän, kehitystason, teon laadun sekä asianosaisten varallisuusolojen lisäksi myös esimerkiksi tietoisuus menettelyn vahingollisuudesta. Yhdeksänvuotias lapsi ymmärtää toisen auton töhrimisen ja haukkumanimityksen sprayaamisen olevan väärin (tuottamus/tahallisuus), vaikka lapsi ei välttämättä osaa arvioida sen aiheuttamia kustannuksia. Korvattava summa 200 euroa on jo alentunut vakuutuskorvauksen vuoksi, joten jopa koko 200 euron maksamista saatettaneen pitää ”kohtuullisena”, etenkin kun vahingonkärsijänkin varallisuusasema on heikko. Kohtuullisuuteen vaikuttaa myös lapsen varallisuusasema – hänellä saattaa esim. olla lahjaksi saatuja varoja tai sijoituksia.

Huoltaja vastaa alaikäisen aiheuttamasta vahingosta vain oman tuottamuksensa perusteella, kuten jos hän on vaikka laiminlyönyt valvonnan tai kasvatuksen tai antanut lapsen haltuun vaarallisia esineitä (ks. Hemmo s. 67–70 ja s. 34, Ståhlberg – Karhu s. 102–108). Lapsen vanhemmat ovat yhteisvastuullisessa korvausvastuussa, jos ovat menettelleet huolimattomasti. Näin olisi esimerkiksi silloin, jos lapsi olisi jo aikaisemmin töhrinyt omaisuutta spraymaalilla ja vanhemmat siitä huolimatta eivät keskustelisi tämän kanssa menettelyn vahingollisuudesta ja kiellettyisyydestä ja säilyttäisivät spraymaaleja lapsen saatavilla. 9-vuotias sinällään saa liikkua yksin ulkona, onhan hän koulussakin.